

6. A munkanélküli járadék-regiszter

Hárs Ágnes - Nagy Gyula

A Foglalkoztatási Hivatal (és elődei) 1989, a munkanélküli-járadék bevezetése óta megőrzi a munkanélküli-járadék és egyes más, a munkaügyi szervezet által számfejtett ellátások legfontosabb adatait. Az adatok 1989 és 2008 között egy folyamatosan bővülő, dbase (clipper) alapú adatbázisba kerültek, ezt az adatbázist nevezzük munkanélküli járadék-regiszternek. Az adatbázis a járadékon és a és a járadékhoz kapcsolódó kiegészítő ellátásokon (álláskeresési juttatás, álláskeresési segély) kívül egyes más, kevésbé jelentős ellátásokról, így a pályakezdők munkanélküli segélyéről, a nyugdíj előtti munkanélküli-segélyről és a vállalkozói járadékról is tartalmaz adatokat. 2008-ban a Foglalkoztatási Hivatal elindította a járadék-regiszter adatainak áthelyezését egy új központi adatbázisba. E munkálatok még nem fejeződtek be, és a régi és új adatbázis 2008 nyaráig párhuzamosan működött. Jelen ismertetés a „régii” adatbázisra vonatkozik, a változásokról, az új adatbázis szerkezetéről és működéséről csak később tudunk képet alkotni.

Az adatforrás ismertetése

A regiszterben szereplő adatok a munkaügyi kirendeltségeken keletkeznek a járadék megállapításakor és a járadék utalványozásakor (számfejtésekor). Az adatok a Foglalkoztatási Hivatal összegyűjti és ellenőrzi. A regiszter két nagy adatállományra tagolódik, az egyikben az un. törzsrekordok, a másikban az un. számfejtési rekordok találhatók.

A törzsrekordok egy-egy adminisztratív járadékfizetési időszakhoz kötődnek, egy ilyen időszak a járadékot megállapító államigazgatási határozattal kezdődik, és a járadék megszüntetéséről szóló határozattal végződik. A törzsrekordokban a járadék megállapításához és kiszámításához felhasznált adatok – az utolsó munkaviszony megszűnésének időpontja, a munkaviszony megszűnésének módja, a járadék kiszámításához alapul vett átlagkereset – , a járadékjogosultság időtartama és a járadékban részesülő munkanélküli személyes jellemzői – neme, életkora, iskolai végzettsége, lakóhelye – szerepelnek (a változók részletesebb felsorolását lásd a Mellékletben). Amikor egy személynek ismétlenül állapítanak meg járadékot, új törzsrekordja keletkezik. 1995-ig csak az utolsó törzsrekordot őrizték meg az adatbázisban (az adott személy törzsrekordját felülírták az új adatokkal amikor ismét járadékra került), 1995 óta eltárolnak minden egyes törzsrekordot, azóta egy személyhez több

törzsrekord tartozhat. Ezért az 1995 előtti időszakra csak részben rekonstruálható a munkanélküliek teljes járadékos életpályája, legalábbis a törzsrekordokban szereplő információk (a következő bekezdésben ismertetett számfejtési rekordok alapján részleges képet alkothatunk az 1995 előtti járadékos időszakokról is).

A számfejtési rekordokban a járadékfolyósításhoz kötődő adatok találhatóak, egy-egy személyhez, ezen belül egy-egy adminisztratív járadékfizetési időszakhoz több rekord tartozhat. E rekordoknak két alaptípusa van: a fizetési és a szüneteltetési rekordok. A fizetési rekordok a járadék utalványozásakor keletkeznek a munkaügyi kirendeltségeknél, és a kifizetés adatait tartalmazzák: a folyósított bruttó járadékot és a levonásokat, valamint a folyósítás kezdő és befejező dátumát (mely időszakra kapta a munkanélküli a kifizetett összeget). A kifizetések tipikusan havonta történnek, és egy hosszabb járadékos időszak alatt egy munkanélkülinek sok fizetési rekordja keletkezhet. Az irodákból érkező rekordokat, amennyiben azok „dátumfolytonosak” (nincs közöttük egy nap megszakítás sem) és ugyanahhoz a járadékfolyósítási szakaszhoz¹ tartoznak, az adatbázisban összevonják, így egy – azonos szakaszhoz tartozó – folyamatos járadékfolyósítást egy rekord tartalmaz az adatbázisban. A fizetési rekordokon jelzik, hogy az adott fizetési időszak hogyan fejeződött be. Ha a fizetési rekord által felölelt időszak utolsó napján a járadékfizetés még nem ért véget a járadék megszüntetésével, akkor „folyamatos” kódot kap a rekord, ha véget ért, egy kód jelzi a megszüntetés okát. Ez sokféle lehet, pl. elhelyezkedés, a járadék kimerítése vagy valamely aktív programba való bekapcsolódás. A szüneteltetési rekordok a járadékfolyósítás átmeneti felfüggesztését jelzik.

A szüneteltetésnek különböző okai lehetnek, pl. az együttműködési kötelezettség megszegése, gyermekgondozási ellátás igénybe vétele, rövid idejű közhasznú munka vagy alkalmi munka. A szüneteltetési rekordok a szüneteltetés időtartamáról és okáról tartalmaznak információt.

Tapasztalataink szerint a fizetési rekordok segítségével a járadékos időszakok nagy többsége (több, mint 90 százaléka) megbízhatóan követhető az adatbázisban. Az adatállomány felhasználásával készült kutatások a szüneteltetési rekordokból származó információt nem használták, ezért ezek megbízhatóságáról nem tudunk pontos képet alkotni. Bizonyos jelek arra utalnak, hogy a szüneteltetési rekordokban több a kisebb pontatlanság, mint a fizetési

¹ 1989 óta több évben különböző összegű járadékot kaptak a munkanélküliek a jogosultság első időszakában és a jogosultság későbbi időszakában. (Voltak olyan évek, amikor nem osztották több szakaszra a jogosultsági időtartamot.) Részletesebben lásd a Foglalkoztatás Törvény megfelelő részeit.

rekordokban, például sokkal gyakrabban lehet találni egymást időben átfedő szüneteltetési rekordokat, mint fizetési rekordokat (amikor több rekordban is rögzítettek ugyanarra az időpontra-időszakra vonatkozó járadékszüneteltetést). Ez valószínűleg arra vezethető vissza, hogy a szüneteltetésekhez nem kötődik pénzkifizetés, és ezért a szüneteltetési rekordokban szereplő információt kevésbé szigorúan ellenőrzik a feldolgozás során. Amikor a szüneteltetés után továbbfolytatódik a járadékfolyósítás, új fizetési rekord keletkezik.

Elemzési lehetőségek

Mivel a járadékregiszter longitudinális adatbázis, állományi minták vizsgálatára és beáramlási minták követésére egyaránt alkalmas.

Állományi mintákon a járadékrendszer működését és változásait, a járadékok nagyságát tanulmányozták kutatások (Micklewright-Nagy (1994), Nagy (2000)). Több kutatásban beáramlási mintákat követtek, és munkanélküliség időtartamát valamint a járadékból különböző irányokban (elhelyezkedés, aktív programok) történő kilépés esélyeit vizsgálták (Micklewright-Nagy (1995), Galasi-Nagy (1999), Galasi-Nagy (2002)). Egyes kutatásokban a regiszter adatait más adatforrásokkal kombinálva használták. Így például Köllő-Nagy (1996) a járadékból elhelyezkedők munkanélküliség előtti és munkanélküliség utáni béreit elemezte a kilépők kérdőíves megkérdezésével, Micklewright-Nagy (1999) egy járadékba belépő mintából a járadékot kimerítőket követte, Micklewright-Nagy (2006) pedig a járadékregiszter adatait használta az elhelyezkedési készség ellenőrzésének hatásait elemző kísérleti vizsgálatban.

Hozzáférés

Az adatbázis nem nyilvános és kényes személyes adatokat tartalmaz. Kutatási célra a tárolt adatok csak jelentős átalakításokkal használhatók. A komplex, nagyméretű adatbázisból a minták kiválasztása, az adatok leválogatása, ellenőrzése és anonimizálása jelentős munkaráfördítást igényel az adatbázis kezelői részéről, és számottevő költségekkel jár. Az adatbázisból leválogatott mintákhoz egyedi engedéllyel lehet hozzájutni. Az adatbázis kutatási célra való felhasználása nem egyszerű, a mintavétel megtervezéséhez és a kapott adatok feldolgozásához a kutatónak előzetesen meg kell ismerkednie az adatbázis

szerkezetével, a tárolt adatok természetével, és ezek időbeli változásaival. Ez nem kis időbefektetést igényel.

Korlátok, hiányosságok

Az adatok legfőbb korlátja, hogy csak a járadékban részesülő munkanélküliekről biztosít információt, és róluk is csak a járadék kimerítéséig. A 90-es évek eleje óta lényegesen csökkent a járadékban részesülő munkanélküliek aránya, és rövidebbé vált a jogosultság időtartama is. Ezért jelenleg már az teljes munkanélküliség viszonylag kis részéről lehet tájékozódni a járadékregiszter felhasználásával (a 2000-es évek első felében a munkát keresők kevesebb, mint egyötöde, a regisztrált munkanélküliek mintegy egyharmada részesült járadékban).

További korlátot jelent, hogy a regiszter a munkanélküliekről csak igen kisszámú személyes adatot tartalmaz (nem, életkor, iskolai végzettség, lakóhely, állománycsoport, foglalkozás).

A járadékszabályok az 1989 óta eltelt időszakban sokszor és jelentősen változtak, aminek következtében a bonyolult adatbázis tartalmát és az adatbázist kezelő programokat is gyakran, nem ritkán jelentős mértékben meg kellett változtatni. Ezért előfordul, hogy visszamenőleg nem sikerül pontosan rekonstruálni egyes változók tartalmát vagy az egyes változók közötti összefüggéseket.

Hivatkozások

Galasi Péter–Nagy Gyula (1999): Outflows from insured unemployment in Hungary, 1992-1996. Budapest Working Papers on the Labour Market, 3. sz., Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences and Department of Human Resources, Budapest University of Economics, Budapest

Galasi Péter–Nagy Gyula (2001): A munkanélküli ellátás változásainak hatása a munkanélküliek segélyezésére és elhelyezkedésére. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, 8. sz., MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont és BKÁE Emberi erőforrások tanszék, Budapest

Galasi Péter–Nagy Gyula (2002): Járadékjogosultsági időtartam és elhelyezkedés. Közgazdasági Szemle, 49. évf., 2. sz., 480-497. o.

Galasi Péter–Nagy Gyula (2003): A munkanélküli-ellátás változásainak hatása a munkanélküliek segélyezésére és elhelyezkedésére. *Közgazdasági Szemle*, 50. évf., 7–8. sz., 608–634. o.

Köllő János–Nagy Gyula (1995): Bérek a munkanélküliség előtt és után. *Közgazdasági Szemle*, 23. évf., 4. sz., 325-357. o.

Köllő János–Nagy Gyula (1996): Earnings Gains and Losses from Insured Unemployment in Hungary. *Labour Economics*, 3. évf., 3. sz., 279-298. o.

Micklewright John–Nagy Gyula (1994): How Does the Hungarian Unemployment Insurance System Really Work? *Economics of Transition*, 2. évf., 2. sz., 209-232. o.

Micklewright John–Nagy Gyula (1995): Kiáramlás a munkanélküli-segélyezettek közül. *Közgazdasági Szemle*, 23. évf., 7-8. sz., 122-133. o.

Micklewright John–Nagy Gyula (1995): Unemployment Insurance and Incentives in Hungary: Preliminary Evidence. Megj.: Newbery D. (szerk.): *Tax and Benefit Reform in Central and Eastern Europe*. CEPR, London, 145-172. o.

Micklewright John–Nagy Gyula (1996): Labour Market Policy and the Unemployed in Hungary. *European Economic Review*, 40. évf., 3-5. sz., 819-828. o.

Micklewright John–Nagy Gyula (1998): Segélyezés, életszínvonal és ösztönzés a munkanélküli-járadék kimerítése után. *Közgazdasági Szemle*, XLV. évf., 5. sz., 401-423. o.

Micklewright John–Nagy Gyula (1999): Living standards and incentives in transition: The implications of UI exhaustion in Hungary. *Journal of Public Economics*, 73. évf., 3. sz., 297-319. o.

Micklewright John–Nagy Gyula (2006): Az álláskeresés ellenőrzése és a munkanélküliség időtartama. Egy társadalomtudományi kísérlet. *Közgazdasági Szemle*, 53. évf., 7-8. sz., 640-660. o.

Nagy Gyula (2000): Munkanélküli-segélyezés Magyarországon a kilencvenes években. *Közgazdasági Szemle*, XLVII. évf., 10. sz., 799-816. o.

Melléklet

A járadékregiszter fontosabb változói

A) Törzsrekordok

- Nem
- Életkor
- Állandó lakóhely irányítószáma
- Kiegészítő kód az irányítószámhoz a település azonosítására
- Iskolai végzettség
- A keresett munka FEOR kódja
- A keresett munka állománycsoportja
- Az utolsó munkaviszony megszűnésének dátuma
- Az utolsó munkaviszony megszűnésének módja (közös megegyezés, munkáltató felmondása, rendkívüli felmondás, munkavállaló felmondása stb.)
- Az utolsó munkaviszony jellege (határozott vagy határozatlan idejű)
- A járadék kiszámításhoz használt utolsó átlagkereset
- Álláskeresési megállapodást kötött-e? (2003-2005)

A) Számfejtési rekordok

- A járadékot folyósító kirendeltség kódja
- A számfejtés (szüneteltetés) kezdőnapja
- A számfejtés (szüneteltetés) befejező napja
- A járadék vagy más ellátás típusa (a járadék pontos típusa megkülönböztetve az évek során változó szabályegyütteseket (járadékrendszereket), álláskeresési juttatás, álláskeresési segély, pályakezdő segély, nyugdíj előtti munkanélküli segély, vállalkozói járadék)
- Járadékjogosultság időtartama az 1. szakaszban
- Járadékjogosultság időtartama a 2. szakaszban
- Mely szakaszban történt a kifizetés?
- Hogyan ért véget a rekordban szereplő járadékfizetés (még tovább részesül járadékban („folyamatos”), ha befejeződött a járadékfizetés, milyen okból?) (E kód hivatalos neve „segélyezési kód”)
- Számfejtett bruttó járadék
- Levont szja
- Levont nyugdíjjárulék
- Levont tartásdíj
- Szüneteltetésről kilépés kódja (szüneteltetési rekordokon)